

6. Троянські програми. *Наукове мислення*: URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/52-dvadtsyat-druga-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/521-troyanskij-virus> (дата звернення: 06.02.2025).

7. Черних О.О. Аналіз класифікацій загроз в Інтернеті. *Вісн. ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2015. № 1. С. 281-289

8. Що таке комп'ютерні віруси. *Bitdefender*: URL: <https://bitdefender.ua/blog/chtotakoe-komp-yuternye-virusy/> (дата звернення: 06.02.2025).

КІБЕРБУЛІНГ ЯК СУЧАСНА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Михайло ЛІТИНСЬКИЙ, Ольга ЛУНГОЛ

З розвитком цифрових технологій і зростанням ролі Інтернету в повсякденному житті суспільства з'явилася низка нових можливостей, але водночас і загроз [1 – 2]. Однією з таких загроз є кібербулінг, який набуває все більшого поширення, особливо серед дітей та підлітків. Низка вітчизняних науковців наголошують [3 – 5], що хоча мережеві комунікації сприяють розвитку особистості та забезпечують доступ до знань, вони також створюють умови для систематичного віртуального насильства, яке має ряд специфічних рис. Основна проблема полягає в тому, що кібербулінг значно відрізняється від традиційних форм цькування через свою анонімність, постійність та відсутність прямого фізичного контакту, що ускладнює його виявлення, контроль та притягнення винних до відповідальності.

Кібербулінг визначається як навмисне та систематичне використання електронних засобів комунікації для здійснення психологічного або емоційного тиску, приниження або залякування окремої особи. Фахівці та дослідники [1 – 5] вказують, що ключовими ознаками цього явища є навмисність, повторюваність, тривалість впливу та асиметрія влади між агресором та жертвою. Сучасні

дослідження дозволили виділити різноманітні форми прояву кібербулінгу, серед яких:

- флеймінг – це швидкий обмін агресивними або образливими повідомленнями між користувачами, що веде до емоційних конфліктів;
- кіберсталкінг – систематичне переслідування жертви через Інтернет, яке може включати постійні погрози, шантаж або намагання завдати психологічної шкоди;
- тролінг – навмисне провокування негативних емоцій у інших користувачів з метою викликати конфлікти або емоційні вибухи;
- аутинг – розголошення приватної інформації про особу без її згоди з метою дискредитації або приниження;
- харасмент та інші варіанти знущань, які можуть включати переслідування, образи та інші форми цифрового агресивного впливу.

Серед основних причин поширення кібербулінгу варто відзначити недостатній рівень контролю з боку батьків та педагогів, що призводить до виникнення ситуацій, коли діти стають як агресорами, так і жертвами. Недостатня обізнаність користувачів щодо особливостей роботи Інтернету та правил безпечного спілкування сприяє тому, що шкідливий контент легко розповсюджується в мережі. Крім того, психологічні чинники особи, такі як низька самооцінка, заздрість, почуття неповноцінності, прагнення до домінування тощо, відіграють важливу роль у формуванні агресивних моделей поведінки в онлайн-середовищі.

Особливості віртуального простору, такі як анонімність та безперервність спілкування, створюють сприятливі умови для зловмисників, оскільки агресорам значно легше приховати свою ідентичність, а жертві – отримувати негативний вплив без можливості ефективного захисту. Ці характеристики дозволяють кібербулінгу проявлятися як у віртуальному, так і в реальному житті, негативно впливаючи на психологічне здоров'я та соціальну адаптацію постраждалих.

Протидія кібербулінгу вимагає застосування комплексних заходів, що включають як правові, так і практичні аспекти. Серед найбільш ефективних методів ми виділяємо:

- підвищення рівня цифрової грамотності через проведення навчальних заходів для дітей, підлітків, батьків та педагогів з метою навчання правил безпечного користування Інтернетом, розпізнавання маніпулятивних прийомів і методів захисту особистих даних;
- вдосконалення законодавчої бази щодо протидії кібербулінгу, що дозволить ефективніше притягувати до відповідальності зловмисників;
- використання технологічних засобів фіксації, застосування спеціалізованих програм для архівування цифрових доказів, аналізу метаданих та відстеження джерел агресивних повідомлень;
- створення та якісне функціонування кризових центрів та гарячих ліній, де жертви кібербулінгу можуть отримати кваліфіковану допомогу психологів і соціальних працівників;
- розробка спільних заходів для блокування шкідливого контенту, видалення образливих матеріалів та ідентифікації осіб, які займаються кібербулінгом.

Слід відзначити, що кібербулінг є багатогранним явищем, яке суттєво відрізняється від традиційних форм цькування за своєю специфікою віртуального середовища. Основними характеристиками цього явища є навмисність, повторюваність, тривалість впливу між учасниками конфлікту. Фактори, такі як анонімність, безперервність комунікації та відсутність фізичного контакту, значно ускладнюють ідентифікацію зловмисників та застосування ефективних заходів протидії. Отже, вирішення проблеми кібербулінгу вимагає інтегрованого підходу, що поєднує правові, технологічні, освітні та психологічні стратегії. Впровадження комплексних заходів щодо підвищення цифрової грамотності, удосконалення законодавства та використання сучасних технологій для фіксації та аналізу даних сприятиме зниженню рівня кібербулінгу й забезпеченню безпеки дітей та підлітків у цифровому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рекомендації. *Кіберполіція* НПУ: URL: <https://cyberpolice.gov.ua/articles/> (дата звернення: 29.01.2025).
2. Рекомендації. *Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України*: URL: <https://cip.gov.ua/ua/faqs> (дата звернення: 29.01.2025).
3. Гіденко Є.С. Кібербулінг: насильство в соціальній мережі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція», № 50, 2021. С. 26 – 29.
4. Лунгол О.М. Роль кібергігієни у безпеці та розвитку українського суспільства. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матеріали VII Всеукр. науково-практичної конф., м. Одеса, 30 квітня 2024 р. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 268-270.
5. Приходько М. В. Кібербулінг – цькування в Інтернет-середовищі. *Захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 3 черв. 2021 р. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 136-139.

РИЗИКИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ І ШЛЯХИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ

Валерія МАКЛАКОВА

Сучасний світ переживає суттєві зміни у сфері комунікації, зумовлені глобалізацією людського суспільства. Станом на 2025 рік до основних засобів онлайн-комунікації належать електронна пошта (e-mail), соціальні мережі, веб-сайти, конференції, корпоративні блоги, мережеві ігри тощо.

Людина може програвати ролі, переживати ті емоції, які є неможливими у реальному житті. А особливості Інтернет-комунікації надають для цього прекрасні можливості здійснити свої мрії. Хоча такий вид спілкування може мати і компенсаторний, замісний характер, коли особистість не знаходить себе у